

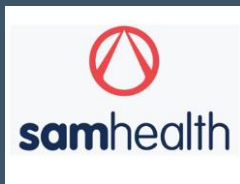
Bewoners aan de basis van vitale gemeenschappen

Almere † 14 november 2022

Jan Smelik
62 jaar
Gehuwd, 4 kinderen
jan.smelik@nlzve.nl

Adviseur, partner (*DGA*)

Initiatiefnemer, ex-voorzitter (*vrijwilliger*)

Voorzitter (*vrijwilliger*)

Initiatiefnemer, algemeen coördinator
(*subsidie Ministerie van VWS*)

Lid Kwaliteitsraad (*bezoldigde aanstelling*)

Erasmus-
Universiteit

Zorgzame Gemeenschappen

Burgers aan de basis

Voorbeeld: Austerlitz

Zorgzame Gemeenschappen

Burgers aan de basis

Voorbeeld: Austerlitz

Zorgzame gemeenschappen

- Collectieven van bewoners
- Gericht op eigen leefomgeving
- Streven naar vitale wijk/dorp
- Streven naar inclusieve samenleving
  - gericht op mensen die ondersteuning nodig hebben, maar ook op mantelzorgers, actieve en solidaire bewoners
- Sociale samenhang, ontschotting, zelforganisatie, eigen regie
- Uitingsvormen zeer divers

*De essentie van **modern nabuurschap**, gebaseerd op **gemeenschapskracht***

Sociale basis is het geheel aan informele en formele diensten, voorzieningen en relaties in de leefomgeving van mensen die er aan bijdragen dat mensen tot hun recht komen en kunnen floreren.

Bron: Movisie

Sociale basisinfrastructuur is het geheel aan informele en formele diensten, fysieke, ICT- of eHealthvoorzieningen, ontmoetingsplekken, verbindingspersonen, netwerken en afspraken in de directe leefomgeving van mensen. Een sociale basisinfrastructuur faciliteert bewoners voor een vitale gemeenschap in hun buurt, dorp of wijk.

Bron: Nationale Dialoog Gemeenschapskracht

Gemeenschapskracht is de positieve energie die vrijkomt als mensen elkaar helpen om hun doelen te bereiken door middelen te delen.

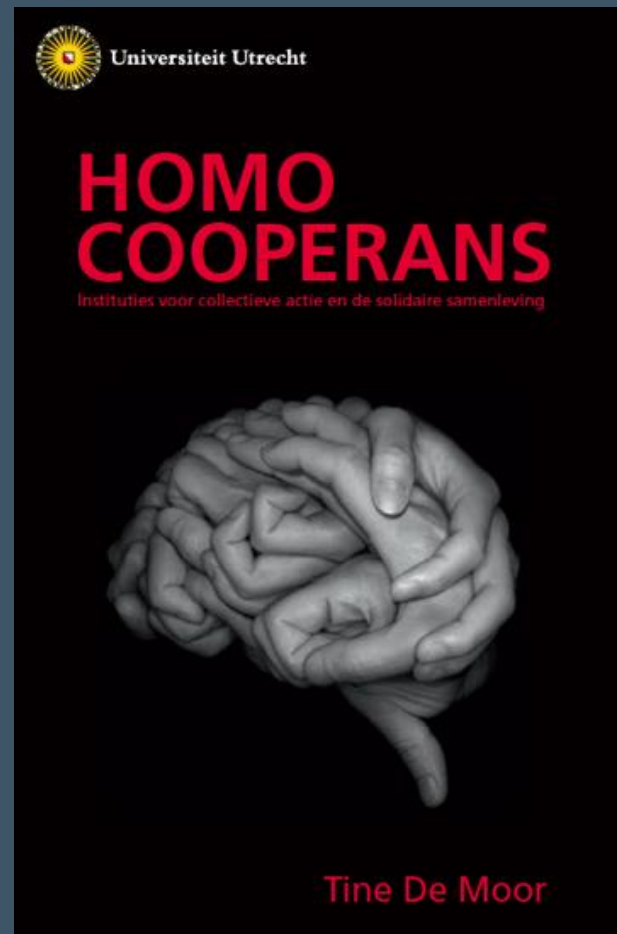
Koning Willem Alexander Kerstboodschap 2018

‘Actieve burgers die het ondanks alle verschillen samen willen bolwerken. Dát is de rode draad die door onze geschiedenis loopt, tot op de dag van vandaag. Dat is wat ons sterk maakt.’

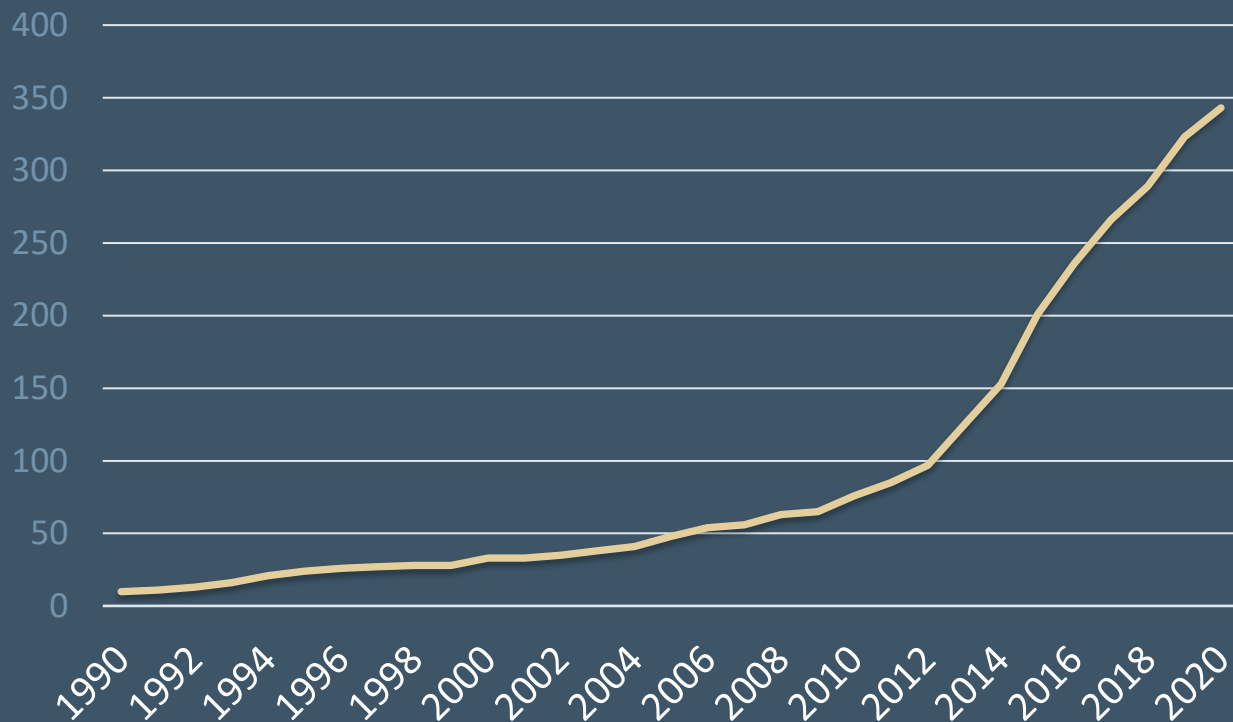
Collectieve actie is van alle tijden

- **Middeleeuwen:**
- Gilden, gemeenschappelijk landgebruik (meenten)
- **Eind 19de eeuw:**
  - Boerencoöperaties (FrieslandCampina)
  - Onderlinge verzekeringen (Achmea)
  - Banken (Rabobank)
- **Begin 21ste eeuw:** bewonersinitiatieven
  - Energiecollectieven
  - Broodfondsen
  - Zorgcoöperaties
  - Stadslandbouw

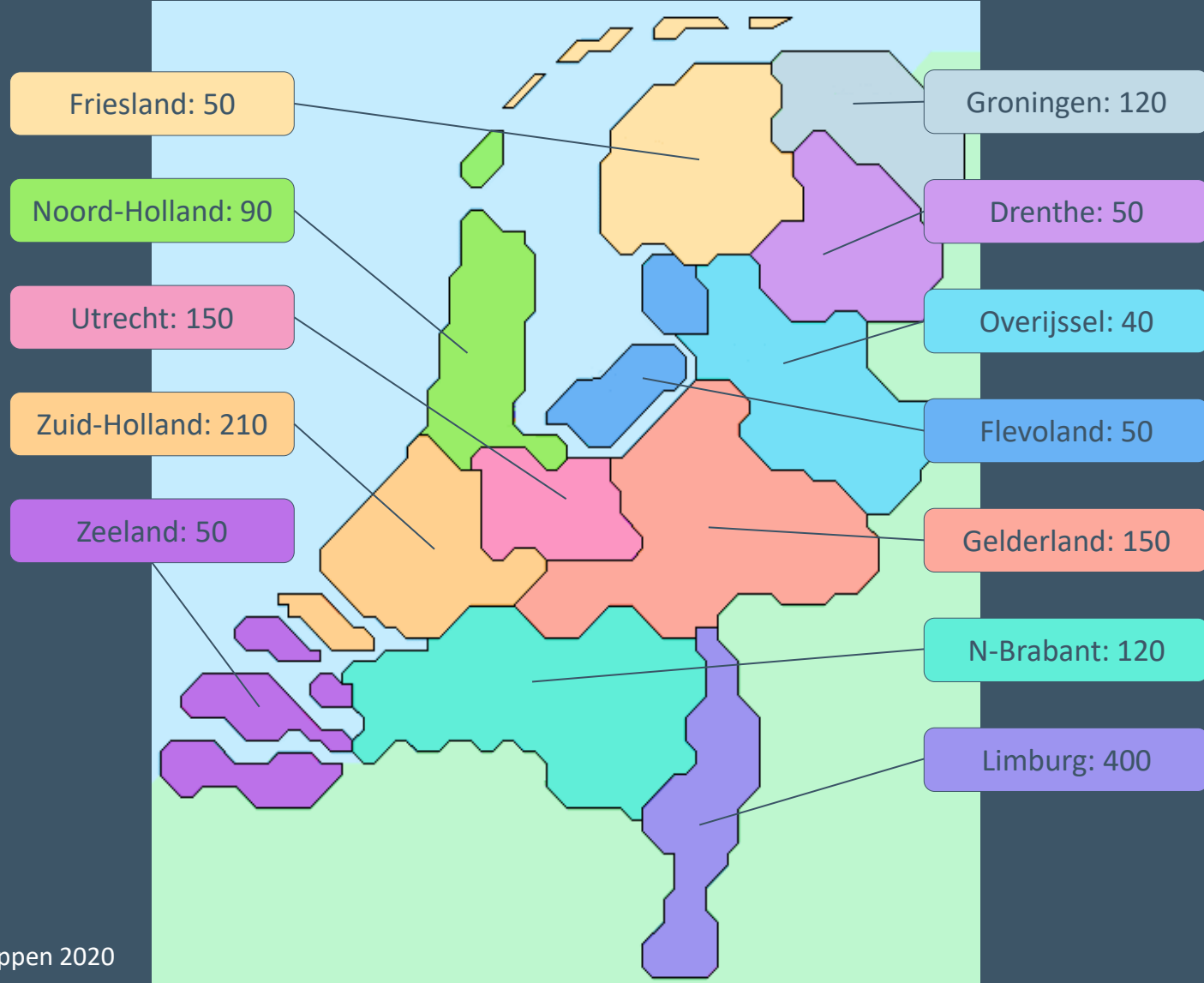

Oprichtingsjaar

2022: meer dan 2.000 initiatieven

Monitor zorgzame gemeenschappen 2020

Een groeiende beweging van bewonersinitiatieven in welzijn, wonen en zorg

infographic op basis van 323 deelnemers

Organisatie

Impact

Bezoekers
63%✓
157.000+

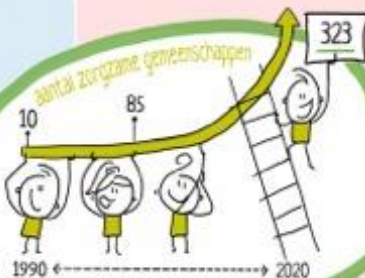
Leden
36%✓
28.000+

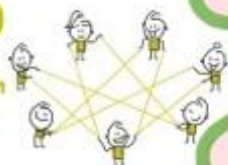
TOP 10 activiteiten

1. Ontmoeting
2. Huiskamer/inloop
3. Bureauhulp
4. Culturele activiteiten
5. Koken/diner
6. Sport en spelactiviteiten
7. Cursussen en workshops
8. Klusdienst
9. Vervoerdienst
10. Mantelzorgondersteuning

Thema's van activiteiten

Rond **1.500** zorgzame gemeenschappen in beeld in NL

per provincie

Voor vragen en meer informatie kijk op:

Samenwerking met...

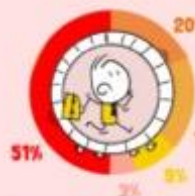
85% **49%** **49%** **46%** **14%** **7%**

50% onder de €1.100

€18.000 gemiddeld

Inkomsten

Subsidies, giften e.d. **78%**
Eigen bijdrage **43%**
Middelen 'om niets' **27%**
Contributie **23%**

- Stichting
- Geen
- Vereniging
- Coöperatie
- VOF, BV

Rechtsvorm

Vrijwilligers
88%✓
16.000+

Betaalde krachten
Inhuur **16%** Loondienst **14%**

Monitor zorgzame gemeenschappen 2020 deel 2

Een groeiende beweging van bewonersinitiatieven in welzijn, wonen en zorg.

infographic op basis van 250 deelnemers

Impact

Doelen

Top 5

1. Sociale leefbaarheid, samenredzaamheid, welzijn
2. Eenzaamheid verminderen
3. Eigen kracht vergroten
4. Gezonde leefstijl
5. Langer beter thuis

65% bereikt doelen

41% Onderzoekt doelen door...

- ... evaluatiegesprekken (17%)
- ... onderzoek/enquête/tellen (13%)
- ... impactmeting (2%)

63% legt verantwoording af

Jaarverslagen, persoonlijk, verslag activiteiten, tijdens bijeenkomsten

Ontevreden 17%

88% Goed

Zichtbaarheid

36% Uitdaging Om dit voor elkaar te krijgen

Vragen en meer info:

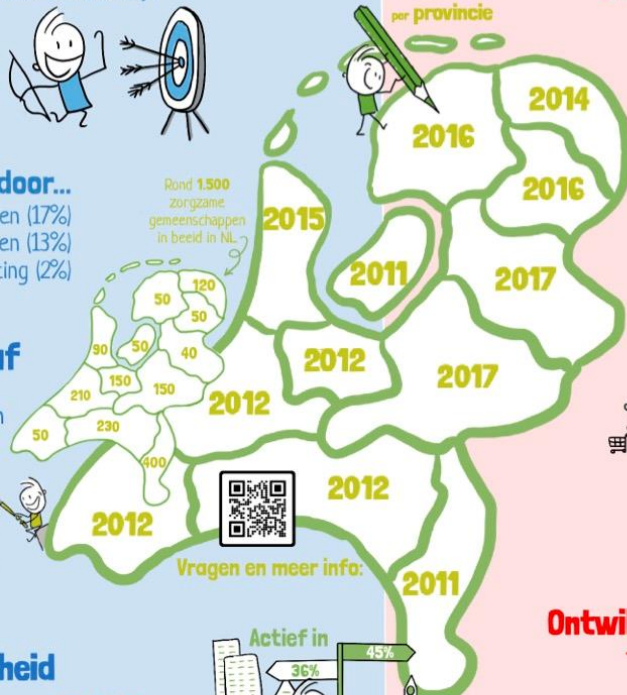

Actief in 45%

Stad Landelijk gebied

Organisatie

Gemiddeld startjaar van initiatieven per provincie

Rond 1500 zorgzame gemeenschappen in beeld in NL

Financiële situatie

47% Heeft behoefte aan aanvullende financiering

Voortbestaan

84% Denkt over 5 Jaar nog te bestaan

Betaalde Dienstverlening

- 11% levert aan aan o.a gemeente, scholen, zorg en welzijnsorganisatie, huurders
- 17% koopt in bij o.a thuiszorg, begeleiding, wijk en dorpsondersteuning

Ontwikkelbehoefte Top 3

1. Doelen & activiteiten uitbreiden (90%)
2. Betere organisatie (57%)
3. Binden & boeien doelgroep (48%)

Wel rondkomen Niet uitbreiden 32%

Anders 23%
Voortdurend tekort 5%
Weet niet 8%

Subsidie van Gemeente 82%
Fondsen 42%
Provincies 16%
Geen subsidie 22%

Banken, donateurs, andere fondsen, (persoonlijke) giften, kerken Anders 49%

Vrijwilligers

20% Ervaart tekort

Het is een uitdaging om vrijwilligers... aan te trekken 36% vast te houden 24%

Zorgzame Gemeenschappen

Burgers aan de basis

Voorbeeld: Austerlitz

Bewonersinitiatieven ...

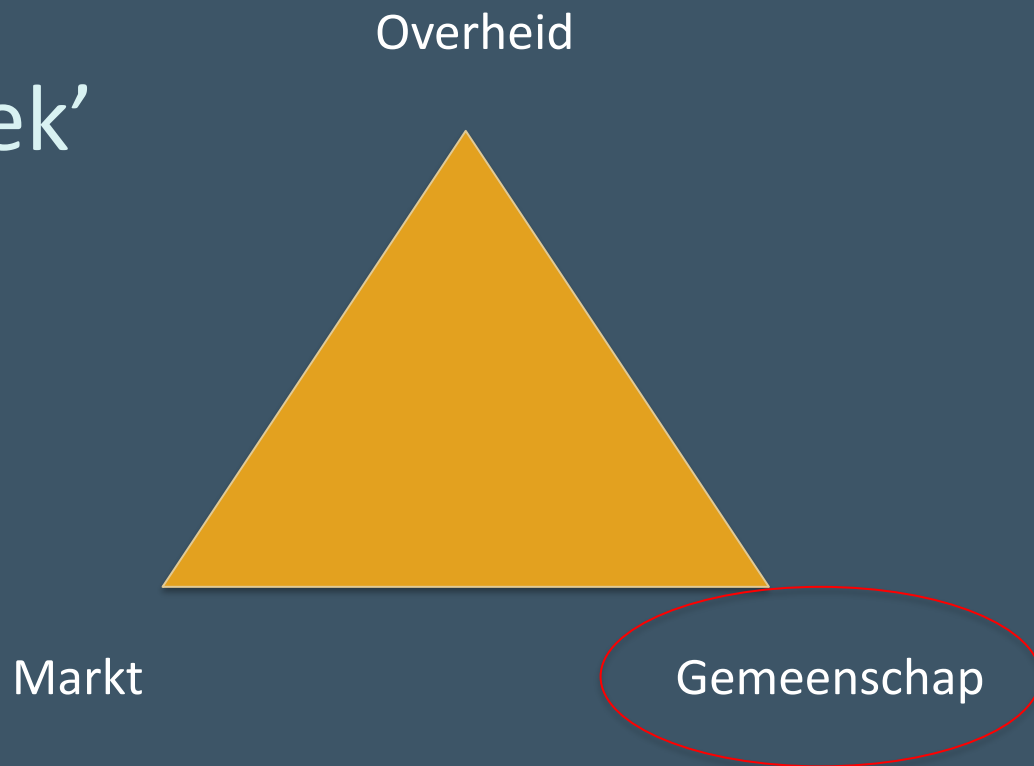
Leuke dingen voor de mensen
of maatschappelijke noodzaak?

Ouderenzorg

- 2040: verdubbeling alleenwonende 80+-ers
- Half miljoen structureel overbelaste mantelzorgers
- Structureel personeelstekort
- Financiële grenzen van ons zorgstelsel in zicht

Herstel van 'de gouden driehoek'

Herstel van 'de waardendriehoek'

Legitimiteit

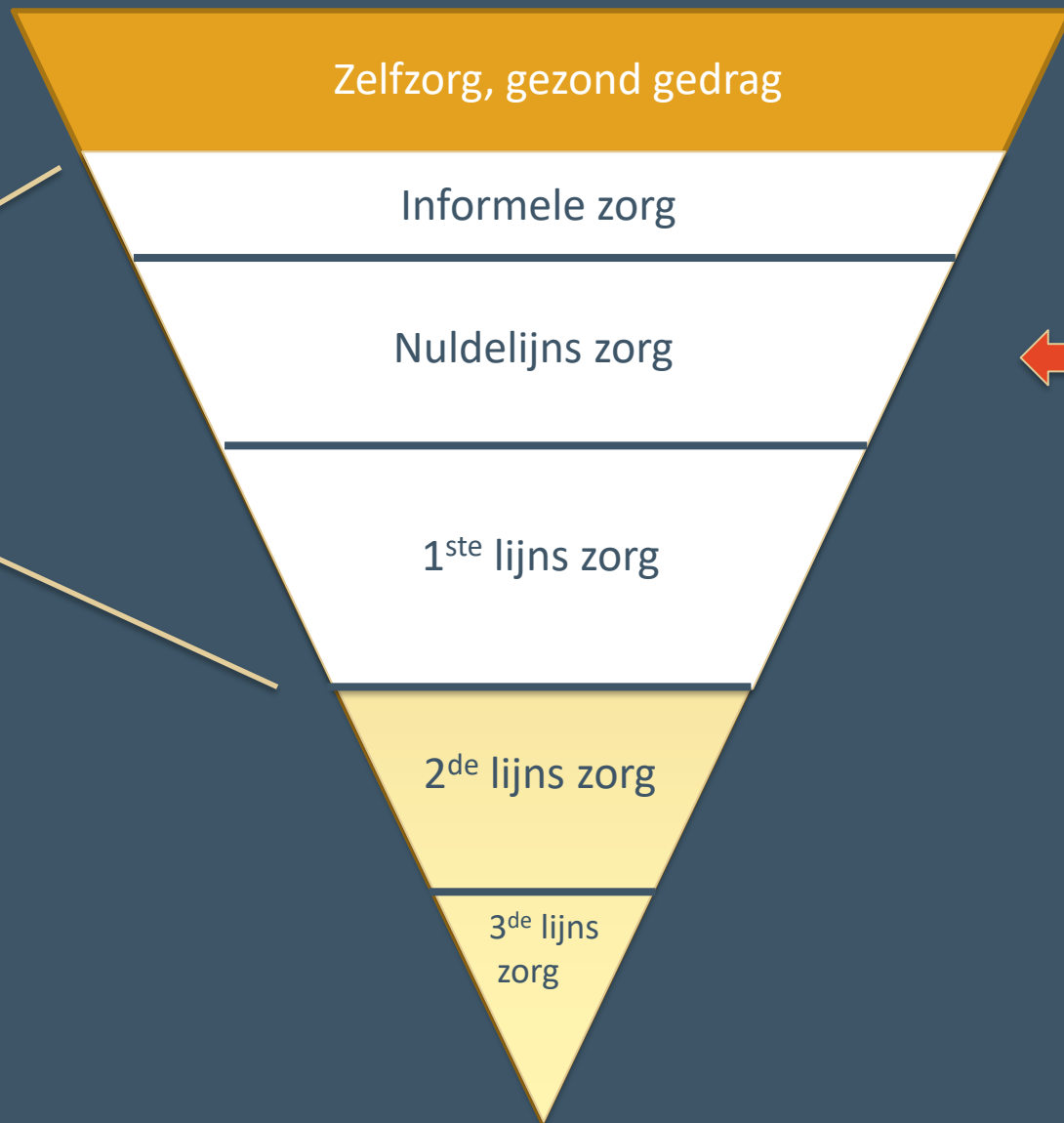
Rendement

Betrokkenheid

De *bv Nederland* betekent uiteindelijk het faillissement van de democratische rechtsorde.

Basiszorg,
op wijkniveau

Zelfzorg, gezond gedrag

Informele zorg

Nuldelijns zorg

1ste lijns zorg

2de lijns zorg

3de lijns
zorg

Nieuw ontwerp basiszorg

1

Sociale basisinfrastructuur op orde

- Wat is er nodig om een vitale, gezonde wijk te krijgen?
- Elementen als:
  - Ontmoetingsplek
  - Eén loket voor alle vragen over (gezond) leven
  - Goede informatievoorziening
  - Goede coördinatie over alle domeinen heen (zorg, welzijn, sociaal domein)
  - Basisvoorzieningen (supermarkt, basisschool)
  - Woonzorgvoorziening in de wijk

Nieuw ontwerp basiszorg

2 Doordecentraliseren op wijk/buurtniveau (max. 10.000 inwoners)

- Intensieve samenwerking - burger, bedrijfsleven, welzijn/zorgprofessionals, gemeente, zorgverzekeraars
- Op basis van gelijkwaardigheid!
- Eén gezamenlijk doel: vitale wijk met gezonde bewoners
- Nieuwe vormen van financiering (domeinoverschrijdend)
- Bespaarde kosten verdelen (*shared savings*)

Zorgzame Gemeenschappen

Burgers aan de basis

Voorbeeld: Austerlitz

Pyramide van Austerlitz, oktober 1804

Austerlitz, december 2012

donderdag 20 december 2012

UTRECHT-OOST

Dorp regelt zelf de zorg

Inwoners Austerlitz richten een coöperatie op

AUSTERLITZ • Het dorp Austerlitz heeft een eigen zorgcoöperatie: Austerlitz Zorgt. De coöperatie moet zorgen dat de inwoners langer in hun dorp kunnen blijven wonen door zorg en welzijnsvoorzieningen in het dorp te organiseren. Het is de eerste kleinschalige zorgcoöperatie in Midden-Nederland.

TON MELGERS

De coöperatie wil klein beginnen en gaat eerst aan de slag met de grootste behoeften van de Austerlitzers: vervoer voor mensen die dat niet op eigen kracht kunnen, een zorgcoördinator, dagbesteding voor ouderen en dorpsondersteuner. De eerste twee zijn geregeld en aan de komst van de andere twee wordt gewerkt.

Deze behoeften komen uit een enquête die afgelopen maand in Austerlitz huis aan huis werd verspreid

en een respons van 42 procent opleverde. De resultaten sterken het bestuur in zijn ideeën: er is veel behoefte aan zorg- en welzijnsvoorzieningen in het dorp.

Ook de gemeente Zeist, waartoe Austerlitz behoort, staat achter de plannen. Wethouder Bodes de Vries is erg enthousiast over het initiatief. „Het past uitstekend binnen de Brede Sociale visie die de gemeenteraad deze zomer heeft vastgesteld.

Het gaat om mastwerk, het gaat om het mobiliseren van eigen kracht en legt de regie bij de bevolking zelf,” zei hij vrijdag in het Dorpshuis tijdens de informatiebijeenkomst.

„Het vangnet dat de gemeente op sociaal gebied heeft, komt pas in beeld als Austerlitz het zelf niet kan oplossen. Als het aan De Vries ligt, krijgt Austerlitz Zorgt komend jaar een subsidie van zo'n 30.000 euro. „Het College van b en w neemt daarover in januari een besluit. Eind 2013 vindt een evaluatie plaats.”

LOVEND

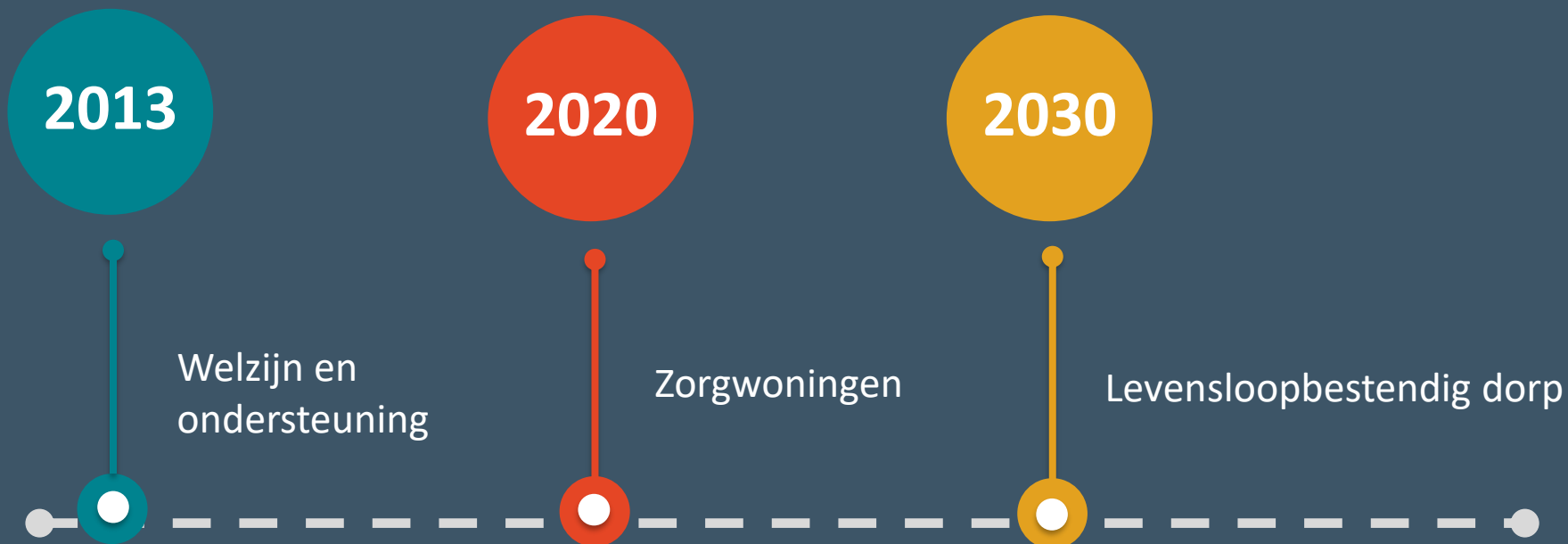
De Vries was lovend over het bestuur waarin veel kennis vertegenwoordigd is. Zo zijn er deskundigen op het gebied van geneeskunde, marketing, vormgeving, organisatie-

en bedrijfskunde aanwezig en is er financiële en politieke kennis.

Voorzitter van het nieuwe bestuur van de kersverse coöperatie Jan Snijders: „We hebben gekozen voor een coöperatie omdat we het solidariteitsbeginsel heel belangrijk vinden. Daardoor is er een grote betrokkenheid van de leden. En we wilden ons onderscheiden. Er zijn al zo veel verenigingen in ons dorp. Dit is de eerste coöperatie in het dorp.”

Ieder volwassen lid betaalt 24 euro voor 2013. Begin volgend jaar gaat de coöperatie een uitgebreide ledenwerfactie in het dorp houden. Na de oprichtingsvergadering stond de teller al op 62 leden. Het coöperatiebestuur wil na een half jaar minimaal 150 leden hebben. Austerlitz telt ruim 1500 inwoners.

Bewoners aan zet in drie fasen

Alle inwoners kunnen
in het dorp terecht
voor zorg- en
welzijnsvoorzieningen.

Dankzij de voorzieningen
weet iedereen zich heel
lang te redden. En kan
heel lang in het dorp
blijven wonen.

Onze droom ...

Die voorzieningen
worden georganiseerd
door en in het dorp.

Hoe organiseren we het?

Welzijn en ondersteuning

fase

1

Onze diensten

Dorpsondersteuner als verbindende schakel:

fase

1

- lost vragen samen met de bewoner op
- verzorgt indicatiestellingen Wmo
- koppelt vragen aan oplossingen
- bezoekt alle 70+-leden en niet-leden
- zet vrijwilligers in
- regelt huishoudelijke hulp en thuiszorg via zorgcoördinator / wijkverpleegkundige

fase

1

Activiteiten

- Austerlitz Belt
- Austerlitz Beweegt
- Austerlitz Bezorgt
- Austerlitz Eet
- Austerlitz Klust
- Austerlitz Online
- Austerlitz Op Stap
- Austerlitz Past Op
- Austerlitz Rijdt
- Austerlitz Tuiniert
- Austerlitz Verbindt
- Ommetje Austerlitz
- Reanimatiecursus
- Dementievriendelijk dorp
- Reanimatiecursussen
- Austerlitz Verbindt

fase

1

Breed draagvlak

- **1.700** inwoners
  - Gemiddeld inkomen 30.000 euro, geen villawijk!
- **1.150** volwassenen
- 44% hiervan is lid van Austerlitz Zorgt (circa 500)
  - Contributie 25 euro per jaar
- **300** 65-plussers
- **110** vrijwilligers

fase

1

Publieke taken, uitgevoerd door bewoners

- Sinds 2015 zelfstandig Wmo dorpssteam voor Austerlitz, **uitvoering door AZ**
  - Dorpsondersteuner AZ is het Wmo-loket
  - Zorgcoördinator AZ is de wijkverpleegkundige
- AZ stuurt aan en is ook verantwoordelijk
- Beperkte overhead en administratie
- Terugvallen op tweedelijnsvoorzieningen in Zeist
- AZ legt verantwoording af aan gemeentebestuur
- Afrekenen op resultaat
  - Uitstekende beoordeling door leden
  - 4-jaars subsidie

Zorgwoningen

fase

2

fase

2

Hart van Austerlitz

- 25 zorgwoningen + 15 starterswoningen
- Geïntegreerd ontwerp: nieuwe school/peuterspeelzaal, dorpshuis en zorgwoningen
- ‘Mehrgenerationenhaus’
- Multifunctionele ontmoetingsruimte
- Toewijzing: voorrang voor mensen met zorgbehoefte en inwoners van Austerlitz
- Austerlitz Zorgt levert de zorg, in samenwerking met zorginstelling (Warande)
- Opgeleverd september 2020

fase

2

Voor wie?

Primair voor Austerlitzers:

1. Met indicatie Wlz of Wmo verhuisadvies
2. Met indicatie Zvw en/of Wmo
3. Voorrang voor meest kwetsbare inwoners

Voor de sociale huurwoningen:
inkomenseisen (passend toewijzen)

Flankerend beleid, waarbij dorpssteam centrale rol speelt

Beheer wachtlijst AZ

Toewijzing via aparte commissie

fase

2

Belangrijke momenten

- Overname trekkersrol van gemeente
- Deelname woningcorporatie en school
- Betrekken bewoners bij ontwikkelingstraject en keuze architect
- Herontwerpen bij budgetoverschrijding
- Bestemmingsplan/garantiestelling discussie met gemeenteraad

Cruciaal: draagvlak in het dorp en voortdurend gemeenschappelijk optreden van de betrokken organisaties uit het dorp

fase

3

Levensloopbestendig dorp

Slechts 10% van onze 70+-ers woont in een levensloopbestendige woning

Doelen

- Bewoners laten nadenken over hun toekomst
- Advies geven over woningaanpassingen
- Keuze van de oudere inwoner (verbouwen of verhuizen) makkelijker maken, opties bieden
- In de gemeentelijke Woonvisie hebben we al blijverslening als idee laten opnemen

Blauwe zone Austerlitz?

